

Микитюк П. П.,

д.е.н., проф. кафедри менеджменту та публічного управління, Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

Саранюк А. Ю.,

аспірант, Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Анотація. Фінансові проблеми підприємств житлово-комунального господарства України з року в рік набувають гострішого характеру та становлять загрозу національній безпеці держави. У статті здійснено оцінку та аналіз фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства України. Досліджено обсяги дебіторської заборгованості за підгалуззями житлово-комунального господарства та кредиторської заборгованості за статтями витрат. Розроблено класифікацію фінансових станів підприємств житлово-комунального господарства за ступенем глибини фінансової кризи, що дозволить у подальшому розробити механізм діагностики фінансового стану даних підприємств. Запропоновано основні напрямки покращення фінансового стану підприємств комунального господарства України.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, фінансовий стан, кредиторська заборгованість, дебіторська заборгованість, фінансова криза, фінансова безпека.

Mykytyuk P. P.,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Management and Public Administration, Ternopil National Economic University, Ternopil

Saraniuk A. Y.,

Postgraduate, Ternopil National Economic University, Ternopil

ASSESSMENT AND ANALYSIS OF FINANCIAL CONDITION OF ENTERPRISES OF HOUSING AND COMMUNAL ECONOMY OF UKRAINE

Abstract. Financial problems of enterprises of housing and communal economy of Ukraine become more and more sharp and constitute a menace for national security of the state. Assessment and analysis of financial condition of enterprises of housing and communal economy of Ukraine was made in the article. Volume of debit indebtedness in subareas of housing and communal economy and accounts payable according to expenditures were studied. Classification of financial condition of enterprises of housing and communal economy according to the stage of financial crisis deepness was developed, what would later allow to develop mechanisms of diagnostics of financial condition of these enterprises. Main directions for improvement financial condition of enterprises of housing and communal economy of Ukraine were offered.

Keywords: housing and communal economy, financial position, accounts payable, accounts receivable, financial crisis, financial security.

Постановка проблеми. Житлово-комунальне господарство – галузь національної економіки України, результати діяльності якої значною мірою зумовлюють соціально-економічні показники розвитку суспільства. Забезпечення ефективного функціонування житлово-комунального господарства стає одним із ключових аспектів трансформування національної економіки.

Сьогодні частка підприємств житлово-комунального господарства становить 25% основних фондів держави, у сфері зайнято 5% працездатного населен-

ня країни, щорічно надаються послуги більш ніж на 6 млрд. грн.

Проте відсутність реальних фінансових ресурсів, а також їх нерациональне використання, недосконалість механізму управління галуззю в сучасних умовах, спричинили погіршення фінансового стану, загальну фінансову нестабільність господарства та появу і розвиток затяжної фінансової кризи діяльності підприємств житлово-комунального господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Першочергове значення для підприємств житлово-комунального господарства має достатнє забезпечення фінансовими ресурсами. Економічні проблеми функціонування житлово-комунальної галузі з різних аспектів вивчали такі вчені, як Полуянов В. П. [1], Куденко Г. О. [2], Забаштанський М. М. [3], Інговатова В. О. [4], Інякин В. Н. [5], Онищук Г. І. [6], Чиж В. І. [7] та інші. Проте аналіз фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства потребує поглибленого дослідження та значної уваги як з боку держави, так і науковців.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка та аналіз фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіка житлово-комунального господарства України на сучасному етапі перебуває не в найкращому стані та має чітко виражений витратний характер. Основними ознаками даного стану є: відсутність у підприємств житлово-комунального господарства стимулів до зменшення витрат матеріальних ресурсів та їх ефективного використання; недостатня якість обслуговування споживачів послуг; неефективна кадрова політика, яка проявляється у низькій продуктивності роботи працівників; недостатня ефективність методів державного управління житлово-комунальним господарством; відсутність стимулювання інвестиційної діяльності; недосконалі тарифна політика [8, с. 84].

Фінансові проблеми підприємств комунальної форми власності в Україні з року в рік загострюються, виростаючи з місцевих (локальних) до галузевих і соціально-економічних, що становлять загрозу національній безпеці. Це викликано, з одного боку, все більшими потребами фінансування

поточної діяльності й розвитку комунального господарства, а з другого, – недостатніми коштами, що виділяють на ці цілі держава, місцеві бюджети та безпосередньо самі підприємства.

Аналіз структури кількості об'єктів ЄДРПОУ станом на 01.01.2014 р. по Україні свідчить, що питома вага кількості підприємств комунальної форми власності у загальній кількості підприємств незначна – 1,1 % від загальної кількості підприємств [9].

У 2012 р. у комунальному секторі економіки працювало близько 600 тис. осіб на 16,7 тис. комунальних підприємств, а в 2006 – 562 тис. осіб, що становить приблизно 6,3 % зайнятого населення України. Вартість основних фондів, зосереджених у цьому секторі, складає 266 млрд. грн., або майже чверть усіх фондів економіки [10].

За останні роки через неадекватне співвідношення темпів зростання інфляції й рівня доходів населення фінансовий стан підприємств галузі залишається незадовільним. Через це спостерігається прискорена фізична зношеність основних фондів та зниження якості комунальних послуг.

Вираженими проявами фінансової кризи житлово-комунального господарства є збитковість галузі, накопичення дебіторської та кредиторської заборгованості.

Так, у 2012 році підприємства житлово-комунального господарства отримали збитки в розмірі 1513,2 млн. грн., в 2013 році обсяги збитків зросли на 3519,8 млн. грн. (більш ніж у 3 рази) і становили 5022,9 млн. грн. У 2014 році обсяги збитків підприємств житлово-комунального господарства склали 3048,3 млн. грн., що на 1974,7 млн. грн. менше в порівнянні з минулим роком [10].

Найбільший обсяг збитків (рис. 1) отримали підприємства житлово-комунального господарства Донецької (27,4% від загального розміру збитків), Дніпропетровської (18,1% від загального розміру

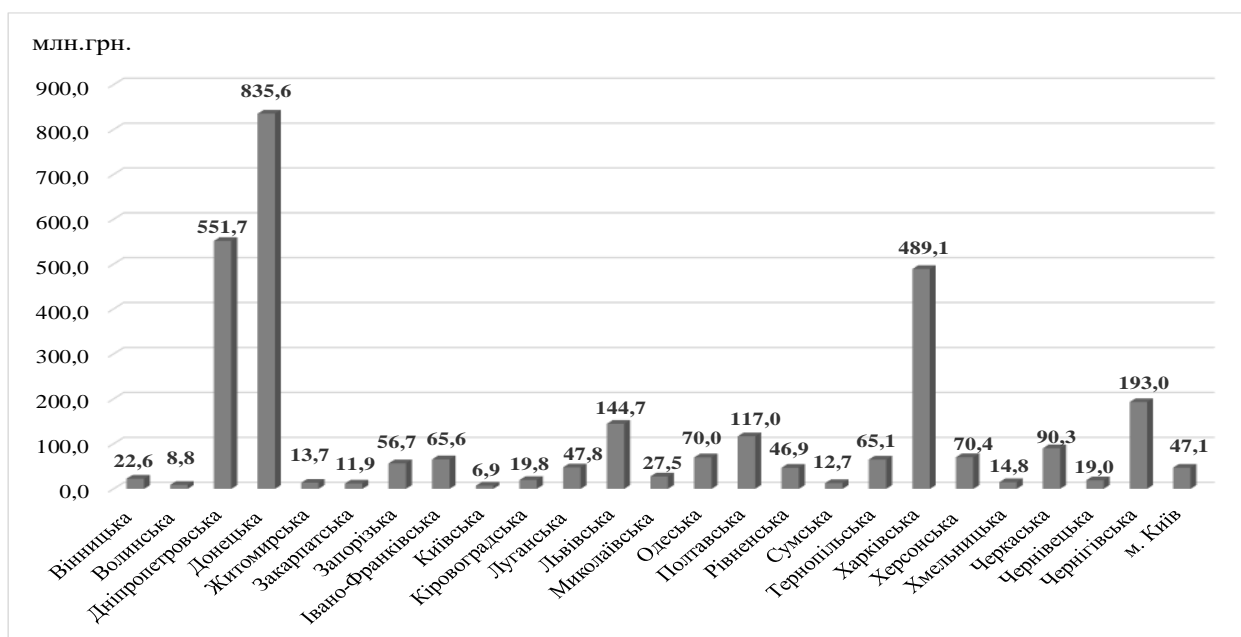

Рис. 1. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування підприємств житлово-комунального господарства: збитки за 2014 рік [10]

збитків), Харківської (16,0 % від загального розміру збитків) та Львівської (4,7 % від загального розміру збитків) областей.

Найменший обсяг збитків отримали комунальні підприємства Київської та Вінницької областей (0,2% та 0,3% від загального розміру збитків відповідно).

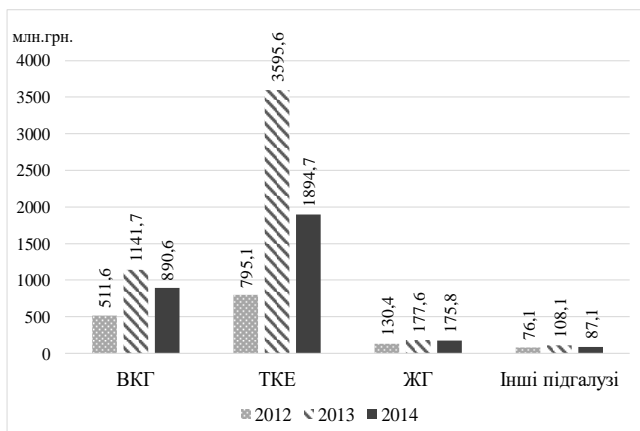

Рис. 2. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування за підгалузями житлово-комунального господарства [10]

Якщо проаналізувати розмір збитків на підприємствах житлово-комунального господарства за підгалузями (рис. 2), то можна зробити висновок, що найбільш збитковими є підприємства комунальної теплоенергетики (1894,7 млн. грн.) та підприємства водно-каналізаційного господарства (890,6 млн. грн.). Їх частка у загальній сумі збитків житлово-комунального господарства становить 91,4 % (підприємства комунальної теплоенергетики – 62,2% та підприємства водно-каналізаційного господарства – 29,2%).

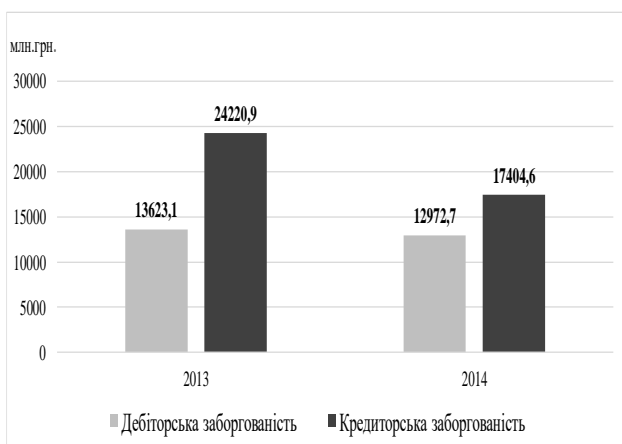

Рис. 3. Обсяги дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств житлово-комунального господарства України [10]

Відчутно загострилася проблема накопичення дебіторської та кредиторської заборгованості. Загальна сума дебіторської заборгованості зменшилася на 650,4 млн. грн., або на 4,8%, і станом на 1 січня 2015 року склала 12972,7 млн. грн. (рис. 3). Проте дану динаміку не можна вважати позитив-

ною, адже при аналізі дебіторської та кредиторської заборгованості не враховувалися дані Кримської АР та м. Севастополя.

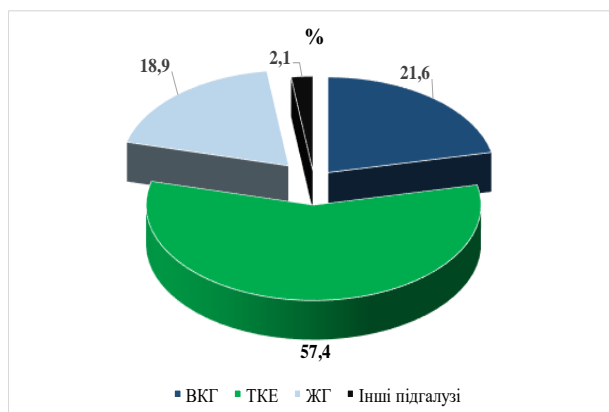

Рис. 4. Обсяги дебіторської заборгованості за підгалузями житлово-комунального господарства станом

Найбільший відсоток дебіторської заборгованості припадає на населення – 68%, або близько 9292,4 млн. грн. Пільги та субсидії становлять 4% від загальної заборгованості (567,2 млн. грн.), державні бюджетні установи – 1% (141,3 млн. грн.), місцеві бюджетні установи – 9% (1278,3 млн. грн.) та інші споживачі – 17% (2343,9 млн. грн.) від загальної дебіторської заборгованості підприємств.

На рисунку 4 показано, що найбільшими боржниками є підприємства комунальної теплоенергетики (ТКЕ), сума їхньої заборгованості складає 57,4% від загального розміру дебіторської заборгованості. Дебіторська заборгованість підприємств водно-каналізаційного господарства (ВКГ) становить 21,6%.

Також погіршився рівень розрахунків самих підприємств житлово-комунального господарства між собою. Особливо високою є заборгованість підприємств за товари, роботи та послуги (95% від усієї кредиторської заборгованості). Заборгованість підприємств за спожиту електроенергію становить більше 2 млрд. грн., а заборгованість за природний газ у 2014 році склала більше 9 млрд. грн. (рис. 5). Середній рівень оплати за спожиту електроенергію складає 77%, а за спожитий природний газ – 52%.

Серед регіонів (табл. 1) найвищий рівень дебіторської заборгованості спостерігається у Харківській (2247,5 млн. грн.), Донецькій (1875,0 млн. грн.), Дніпропетровській (1171,4 млн. грн.) областях та м. Києві (3033,7 млн. грн.). Найнижчий рівень – у Тернопільській (81,8 млн. грн.) та Чернівецькій (62,8 млн. грн.) областях. Обсяг дебіторської заборгованості в 2014 році у порівнянні з 2013 роком зменшився в Дніпропетровській (0,2%), Луганській (72,6%), Львівській (7,6%) та Одеській (5,6%) областях.

Що стосується кредиторської заборгованості підприємств житлово-комунального господарства, то найвищою вона є також у Харківській (3210,9 млн. грн.), Донецькій (3103,3 млн. грн.), Дніпропетровській (1603,2 млн. грн.) областях та м. Києві

(3466,9 млн. грн.). Найнижчий її рівень – у Тернопільській (86,3 млн. грн.) та Закарпатській (90,3 млн. грн.) областях. Позитивним є те, що майже в усіх областях, крім Донецької, Запорізької, Івано-Фран-

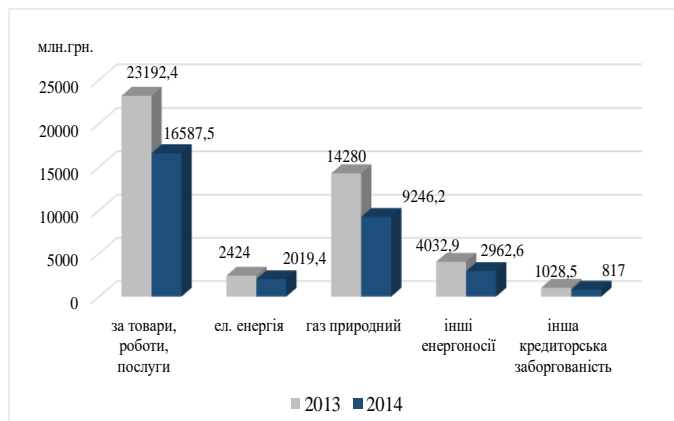

Рис. 5. Кредиторська заборгованість підприємств житлово-комунального господарства України за статтями витрат у 2013-2014 рр. [10]

ківської, Чернівецької та Житомирської, спостерігається зменшення кредиторської заборгованості.

Отже, аналіз фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства України підтверджує наявність довгострокової системної фінансової кризи, яка охоплює всі напрямки діяльності даних підприємств і загрожує фінансовій безпеці не тільки галузі, але і країні.

З метою подальшого формування адаптивного механізму діагностики фінансового стану на підприємствах житлово-комунального господарства пропонується класифікація фінансових станів підприємств даної галузі різних областей України за ступенем глибини фінансової кризи, що дозволить своєчасно розпізнати ступінь кризи, виявити слабкі сторони фінансової діяльності, а також запропонувати для кожного класу унікальні заходи попередження і локалізації загроз фінансової безпеки.

Фінансова безпека підприємств житлово-комунального господарства є складовим елементом економічної безпеки підприємства і характеризується достатніми обсягами фінансових ресурсів, необхідних для стабільної діяльності підприємства, відтворення виробництва та підтримки конкурентоспроможності підприємства.

Багато науковців, серед яких Бланк І. О., Ситник Г. В. [11], Лігоненко Л. О. [12], Рамазанов С. К., Тимашова Л. А. [13], розцінюють фінансову кризу підприємства як одну з найбільш серйозних форм порушення фінансової рівноваги, що відображає циклічно виникаючі протягом його життєвого циклу під впливом різноманітних факторів протиріччя між фактичним станом його фінансового потенціалу й необхідним обсягом фінансових потреб, що несе найнебезпечніші потенційні загрози його функціонуванню.

Тобто під фінансовою кризою розуміють фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на

фінансові відносини, які виникають на даному підприємстві. Вона являє собою втрату потенціалу виживання, що полягає у хронічній неможливості здійснення фінансового забезпечення господарської діяльності й зумовлено впливом як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.

Якщо врахувати ступінь глибини фінансової кризи, в якій уже знаходяться підприємства житлово-комунального господарства України, то можна запропонувати наступну класифікацію фінансового стану даних підприємств:

- Клас легкої фінансової кризи. До цього класу відносять одну з форм структурної фінансової кризи, що може бути швидко усунена на основі використання окремих внутрішніх механізмів антикризового фінансового управління.

- Клас середньої фінансової кризи. Даний клас включає окремі форми структурної фінансової кризи, яка проявляється через збитковість діяльності підприємств житлово-комунального господарства, наявність непогашеної дебіторської та кредиторської заборгованості, внаслідок чого відбувається погіршення фінансового стану даних підприємств, зменшуються фінансові джерела та резерви розвитку. Щоб забезпечити усунення даної кризи, слід використовувати стратегічний менеджмент та внутрішні механізми антикризового управління.

- Клас глибокої фінансової кризи. Сюди належать форми структурної фінансової кризи, що характеризуються значними розмірами збитків, накопиченням дебіторської заборгованості та гострою неплатоспроможністю підприємства. Все це негативно впливає на подальший розвиток, оскільки вагома частина оборотних активів спрямована на погашення збитків та обслуговування накопиченої кредиторської заборгованості. Подолання даної кризи потребує повного використання всіх внутрішніх механізмів фінансової стабілізації, а у ряді випадків і окремих форм зовнішньої фінансової санації. Діагностика фінансового стану на цій стадії доповнюється визначенням рівня ризику під час прийняття управлінських рішень для екстреного варіанта знаходження оборотних активів [14].

- Клас катастрофічної фінансової кризи. Цей клас є одним із найнебезпечніших видів системної фінансової кризи та характеризується фінансовою неспроможністю, повною відсутністю резервних фондів та власних коштів. У таких підприємств житлово-комунального господарства немає можливості виконувати попередні зобов'язання. Подолання даної кризи вимагає активного пошуку переважно зовнішніх ефективних форм фінансового оздоровлення.

Запропонована класифікація дозволяє згрупувати підприємства житлово-комунального господарства всіх областей України для того, щоб дослідити, до якого класу фінансової кризи належать дані підприємства, та своєчасно вжити заходів для її ліквідації.

У табл. 2 представлена класифікація фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства України за ступенем глибини фінансової кризи. До класу легкої фінансової кризи відносяться підприємства житлово-комунального господарства Тернопільської та Чернівецької областей.

**Дебіторська та кредиторська заборгованість підприємств житлово-комунального господарства України
за 2012-2014 рр. (млн. грн.) [10]**

Назва області	Дебіторська заборгованість всього по ЖКГ			Кредиторська заборгованість всього по ЖКГ			
	01.01.2014	01.01.2015	приріст/зниження	01.01.2014	01.01.2015	приріст/зниження	
	млн. грн.	млн. грн.	%	млн. грн.	млн. грн.	%	
м. Київ	2857,0	3033,7	6,2	5041,5	3466,9	-1574,6	-31,2
Харківська	2033,4	2247,5	10,5	3763,0	3210,9	-552,1	-14,7
Донецька	1856,4	1875,0	1,0	3021,3	3103,3	82	2,7
Дніпропетровська	1173,3	1171,4	-0,2	1604,4	1603,2	-1,2	-0,1
Запорізька	725,2	823,4	98,2	820,3	924,7	104,4	12,7
Луганська	1054,5	288,6	-765,9	2272,6	578,9	-1693,7	-74,5
Львівська	491,2	454,0	-37,2	659,0	562,6	-96,4	-14,6
Івано-Франківська	182,0	197,3	15,3	446,3	455,3	9	2,0
Одеська	289,2	272,9	-16,3	464,0	410,6	-53,4	-11,5
Кіровоградська	153,0	181,1	28,1	473,7	405,5	-68,2	-14,4
Полтавська	231,1	299,7	68,6	471,6	307,3	-164,3	-34,8
Київська	194,3	244,3	50	319,8	262,1	-57,7	-18,0
Рівненська	148,1	162,4	14,3	332,5	261,1	-71,4	-21,5
Чернігівська	142,8	171,1	28,3	396,7	260,5	-136,2	-34,3
Черкаська	160,4	198,5	38,1	339,3	246,7	-92,6	-27,3
Вінницька	120,3	129,5	9,2	317,5	245,4	-72,1	-22,7
Миколаївська	136,0	164,4	28,4	174,4	157,2	-17,2	-9,7
Чернівецька	56,5	62,8	6,3	126,3	155,6	29,3	23,2
Волинська	114,5	127,2	12,7	274,5	152,7	-121,8	-44,4
Хмельницька	95,4	110,3	14,9	262,6	142,3	-120,3	-45,8
Житомирська	165,2	176,2	11	111,1	112,2	1,1	1,0
Сумська	199,7	241,4	41,7	250,1	106,3	-143,8	-57,5
Херсонська	129,8	143,2	13,4	125,8	96,7	-29,1	-23,1
Закарпатська	107,6	115,0	7,4	90,8	90,3	-0,5	-0,6
Тернопільська	76,4	81,8	5,4	160,3	86,3	-74	-46,2
Кримська АР	626,3	-	-	1519,1	-	-	-
м. Севастополь	103,3	-	-	382,4	-	-	-
Усього по Україні	13623,1	12972,7	-650,4	21220,9	17404,6	-3816,3	18,0

До класу глибокої фінансової кризи відносяться підприємства Львівської та Запорізької областей. Клас катастрофічної фінансової кризи через величезні обсяги збитків, дебіторської та кредиторської заборгованості включає в себе Дніпропетровську, Донецьку, Харківську області та м. Київ.

Важливо запровадити таку фінансову політику, яка заохочувала би залучення фінансових ресурсів із усіх доступних джерел; гарантувала би захист фінансових інтересів підприємств та місцевих громад; підтримувала би процедуру співпраці учасників при визначенні стратегічних соціально-еколо-

Таблиця 2

Класифікація фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства України станом на 01.01.2015 р. [9; 10; 14]

Клас	Збиток від звичайної діяльності до оподаткування (млн.грн.)	Кредиторська заборгованість (млн.грн.)	Дебіторська заборгованість (млн.грн.)	Дебіторська заборгованість населення (млн.грн.)	Дебіторська заборгованість населення на 1 особу (млн.грн.)	Область
Клас легкої фінансової кризи	менше 10 млн.грн.	менше 100 млн.грн.	менше 100 млн.грн.	менше 100 млн.грн.	менше 50 млн.грн.	Тернопільська, Чернівецька
Клас середньої фінансової кризи	10-100 млн.грн.	100-500 млн.грн.	100-500 млн.грн.	100-500 млн.грн.	50-100 млн.грн.	Полтавська, Луганська, Одеська, Київська, Сумська, Черкаська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Житомирська, Чернігівська, Миколаївська, Рівненська, Херсонська, Вінницька, Волинська, Закарпатська, Хмельницька

Як видно із аналізу фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства, підприємства всіх областей перебувають у кризовому стані. Переважна більшість із них відзначаються станом середньої фінансової кризи. Інші підприємства перебувають у стані глибокої, а то й навіть катастрофічної кризи.

На нашу думку, основним шляхом подолання труднощів у діяльності житлово-комунальних підприємств є розробка ефективної фінансової стратегії підприємства, яка є однією з найважливіших складових загальної економічної стратегії функціонування підприємства.

Необхідно провести переобладнання підприємств комунальної форми власності, що сприятиме підвищенню ефективності їх роботи і, відповідно, збільшенню фінансових надходжень, необхідних для їх подальшої діяльності та розвитку. Цього можна досягти за допомогою залучення інвестиційних ресурсів.

Потрібно запровадити відповідний механізм для вирішення проблеми недостатнього фінансування комунальних підприємств і зменшити соціально-економічне напруження, викликане постійним зростанням тарифів при одночасному зниженні якості й надійності надання послуг.

гічних і фінансових цілей розвитку підприємств житлово-комунального господарства.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Всі підприємства житлово-комунального господарства перебувають у стані фінансової кризи. Величезні обсяги збитків, наявність дебіторської та кредиторської заборгованості призвели до того, що більшість підприємств перебувають у стані середньої фінансової кризи, а деякі з них – у стані глибокої та катастрофічної кризи.

Отримана класифікація фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства України за визначеними ознаками дозволить у подальшому розробити механізм діагностики фінансового стану, який включатиме в себе оцінку, аналіз та прогнозування тенденцій розвитку кризових ситуацій на даних підприємствах та дозволить запропонувати для кожного класу ряд заходів, спрямованих на попередження, виявлення і локалізацію загроз діяльності комунальних підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полуянов В. П. Аналіз економічних аспектів послуг житлово-комунального господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace>

ce.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/52192/26-Poluyanov.pdf?sequence=1.

2. Куденко Г. О. Удосконалення механізму зниження заборгованості за електроенергію електропостачальних підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuu/cgiirbis_64.exe?

3. Забаштанський М. М. Фінансове забезпечення комунальної сфери [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.disslib.org/finansove-zabezpechennja-komunalnoyi-sfery.html>.

4. Інговатова В. О. Організаційно-економічний механізм забезпечення ефективної діяльності підприємств житлово-комунального комплексу : автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.06.01. – Маріуполь, 2007. – 18 с.

5. Інякин В. Н. Обеспечение стабильного функционирования жилищно-коммунального хозяйства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/bitstream/123456789/1397/1/>.

6. Онищук Г. І. Економіка житлово-комунального господарства і нові підходи у формуванні цінової і тарифної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=2998&start=14

7. Чиж В. І. Аудит витрат в обґрунтуванні тарифів на житлово-комунальні послуги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firearticles.com/economika-ukr/151-audit-vitrat-v-obruntuvanni-tarifiv-na-zhitlovo-komunalni-poslugi-chizh-v-i.html>.

8. Корнеев М. С. Динаміка заборгованості населенням в галузі житлово-комунального господарства / М. С. Корнеев // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Випуск 1 (1). – С. 83-86.

9. Державна служба статистики в Україні / Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

10. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/zkh/ekonomika-ta-taryfna-polityka/>.

11. Бланк І. О. Управління фінансами підприємства : підручник / І. О. Бланк, Г. В. Ситник. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 780 с.

12. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : підручник / Л. О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 824 с.

13. Рамазанов С. К. Методи антикризового управління : монографія / С. К. Рамазанов, О. П. Степаненко, Л. А. Тимашова. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 192 с.

14. Мізык Ю. І. Моделі аналізу фінансового стану житлово-комунальних підприємств регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/view/1903>.

REFERENCES

1. Poluyanov, V. P. Analiz ekonomichnykh aspektiv poslug zhytlovo-komunal'noho hospodarstva [Analysis of the economic aspects of services Housing], [Online], available at: <http://dSPACE.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/52192/26-Poluyanov.pdf?sequence=1>.

ua/bitstream/handle/123456789/52192/26-Poluyanov.pdf?sequence=1.

2. Kudenko, G. O. Udoskonalennya mekhanizmu znyzhennya zaborhovanosti za elektroenerhiyu elektro-postachal'nykh pidpryyemstv [The mechanism of debt reduction for electricity supplier to businesses], [Online], available at: http://www.irbis-nbuu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuu/cgiirbis_64.exe?

3. Zabashtansky, M. M. Finansove zabezpechennya komunal'noyi sfery [Financial support for communal services], [Online], available at: <http://www.disslib.org/finansove-zabezpechennja-komunalnoyi-sfery.html>.

4. Inhovatova, V. A. (2007), *Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm zabezpechennya efektyvnoyi diyal'nosti pidpryyemstv zhytlovo-komunal'noho kompleksu* [Organizational-economic mechanism ensure the efficient functioning of housing and communal complex], Mariupol, Ukraine, p. 18.

5. Ynyakyn, V. N. Obespechenye stablynoho funktsionirovaniya zhylyshchno-komunal'noho khozyaystva [Provision stablynoho functioning housing and communal economy], [Online], available at: <http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/bitstream/123456789/1397/1/>.

6. Onischuk, G. I. Ekonomika zhytlovo-komunal'noho hospodarstva i novi pidkhody u formuvanni tsinovoyi i taryfnoyi polityky [Economics of Housing and new approaches in formation of pricing and tariff policies], [Online], available at: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=2998&start=14.

7. Chyzh, V. I. Audyty vytrat v obruntuvanni taryfiv na zhytlovo-komunal'ni posluhy [Audit costs in justification of tariffs for housing and communal services], [Online], available at: <http://firearticles.com/economika-ukr/151-audit-vitrat-v-obruntuvanni-tarifiv-na-zhitlovo-komunalni-poslugi-chizh-v-i.html>.

8. Korneev, M. E. (2013), *Dynamika zaborhovanosti naselennyam v haluzi zhytlovo-komunal'noho hospodarstva* [Population dynamics of debt in Housing] / *Theoretical and practical aspects of the economy and intellectual property*, 1 (1), p. 83-86.

9. Ofitsiynyy sayt derzhavnoyi sluzhby statystyky v Ukrayini [State Statistics Service of Ukraine], [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

10. Ministerstvo rehional'noho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunal'noho hospodarstva Ukrayiny [The Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine], [Online], available at: <http://www.minregion.gov.ua/zkh/ekonomika-ta-taryfna-polityka/>.

11. Form, I. A. (2006) *Upravlinnya finansamy pidpryyemstva* [Financial management company], Kyiv. nat. torh.-economical. University Press.

12. Lihonenko, L. O. (2005), *Antykryzove upravlinnya pidpryyemstvom* [Crisis management now], Kyiv. nat. torh.-Economics, University Press.

13. Ramazanov, S. K. (2004), *Metody antykryzovoho upravlinnya* [Methods of crisis management], Lugansk, Izdatel'stvo Dreams them. Dal.

14. Mzyk, Y. I. Modeli analizu finansovoho stanu zhytlovo-komunal'nykh pidpryyemstv rehioniv Ukrayiny [Models financial analysis of utility enterprises of Ukraine Regions], [Online], available at: <http://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/view/1903>.